

istražujemo i stvaramo

Dimenzije individualizacije koje podržavaju različitost

U svojoj grupi zapažam različite stilove učenja pojedine djece, a te mi informacije predstavljaju važne smjernice u osmišljavanju poticajnog okruženja

Individualizacija u pristupu odgoju i obrazovanju djeteta unutar obitelji je nešto što se samo po sebi podrazumijeva, ali kako postići da se ova praksa prenese i na organizirani odgojno-obrazovni rad predškolskih ustanova? Ako znamo da individualizacija predstavlja proces tijekom kojega odgajatelji promatraju, procjenjuju i potiču razvoj svakog djeteta u svojoj odgojnoj

skupini planiranjem niza aktivnosti koje će odgovarati njihovim pojedinačnim potrebama, interesima i razvojnom stupnju, te biti istovremeno izazov za dijete, ali i pružiti mu uspješno iskustvo, postavlja se pitanje do koje razine smo u mogućnosti, u ovom trenutku u najčešće pretrpanim skupinama, ostvariti ovako složen zadatak? Da ne bismo posustali pred izazovom koji uvažavanje različitosti sa sobom nosi, potrebno je uvijek iznova podsjetiti se na važnost individualizacije u razvoju osjećaja kompetencije i samopoštovanja djeteta. Biti drukčiji i živjeti tu različitost čitav život nije jednostavno, kao što nije lako, bilo da ste roditelj ili odgajatelj, imati dijete koje se ne uklapa u sigurno utočište koje pruža većina. Biti nevidljiv zato što se ta različitost vidi kao problem, a ne kao

bogatstvo, pa se ignorira u nadi da će sama po sebi nestati, otežava već ionako složenu priču.

ISSA Pedagoški standardi za unapređivanje kvalitete rada pomažu odgojno-obrazovnim djelatnicima da:

- razumiju proces razvoja i učenja djece;
- poznaju individualne osobine i karakteristike djece s kojom rade;
- poznaju slijed i karakteristike razvoja djece;
- usklađuju planiranu odgojno-obrazovnu aktivnost s razvojnim stupnjem, mogućnostima i potrebama svakog djeteta – prilagođavaju raspored aktivnosti potrebama svakog djeteta u grupi;
- kreiraju okruženje za učenje u kojem su didaktika, sredstva i ritam rada prilagođeni potrebama djece u grupi;
- ulaze u interakciju sa svakim djetetom, odnose se prema djeci s toplinom i poštovanjem;
- poznaju povijest, kulturu i vrijednosti koje se njeguju u obiteljima djece s kojom rade; prilagođavaju prostor sobe razlikama koje postoje među djecom.¹

Već dugi niz godina u Dječjem vrtiću 'Matulji' radimo na implementaciji navedenih smjernica. Kako učestalo bilježimo elemente praćenja svog rada, evo nekih promišljanja i zabilješki:

Već pri ulasku u grupnu prostoriju možemo zapaziti promišljanje li se na tom mjestu uvažavanje i podržavanje različitosti. Ponekad su sobe vrlo slično ili gotovo isto uređene. Po-

¹ Unapređenje kvalitete rada primjenom ISSA Pedagoških standarda. POU Korak po korak, Zagreb

Esmina Skopljak, odgajateljica-savjetnica

Dječji vrtić Matulji

Aleksandra Fabrio, profesorica pedagogije i psihologije
Dječji vrtić Čavlić
Čavle

istražujemo i stvaramo

lica niže ili više, obiteljski centar opremljen osnovnim igračkama, gradnja na tepihu i parkirana prijevozna sredstva, nekoliko stolova za ostale aktivnosti...

Postavljam si pitanja: Kako prepoznati osobnost djece u grupi u takvom okruženju? Imaju li sva djeca jednake mogućnosti za učenje? Što činiti, kako mijenjati?

Različiti su putovi učenja. Shodno tome u svom radu primjenjujem individualizaciju kao odgojno-obrazovni pristup. Nastojim odgovarati na široki raspon sposobnosti, stilova učenja, potreba i osobnosti koje uključuju spol i temperament djece te obiteljske kulture. Podržavanjem različitosti povećava se i učinkovitost u procesu poučavanja i učenja.

Želim uspjeh svakom djetetu tako da mu pomožem da dosegne svoje potencijale. Okruženje svakako nije isto iz godine u godinu. Na primjer, jedne godine je više dječaka šestogodišnjaka koji vole istraživanja i eksperimente. U sobi su izloženi plakati njihovih eksperimenata, centar za istraživanje je dovoljno velik i opremljen. Centar gradnje je blizu jer im se i aktivnosti isprepleću. Ove godine centar za istraživanje je puno manji. Više prostora nam treba za Centar pismenosti i obiteljsko-dramske igre. Sastav grupe je drukčiji, zanimaju ih druge teme.

Kroz proces promatranja i bilježenja zapažam raspon sposobnosti u likovnom izražavanju unutar grupice šestogodišnjakinja koje se intenzivno druže od prvih dana vrtića. Nastojim dobiti informacije koje im tehnike pojedinačno odgovaraju i takve materijale osigurati na policama. Tako, iako je tema ista, svatko ima priliku raditi na svoj način. Ponekad je tehnika ista, a svako dijete odabire temu. Unutar te male grupe zapažam da si često međusobno pomažu: 'Ja nisam znala pa mi je Iris malo pomogla.' No naučili smo i pravilo SVATKO CRTA KAKO ZNA. Tako ohrabrujemo one nesigurne. Trojicu dječaka u petoj godini nikako nisam uspijevala potaknuti na likovnu aktivnost sve dok nismo zajedno izradili slikovnicu o gormitima. Sada su likovne mape pune takvih radova u raznim tehnikama.

Biti drukčiji i živjeti tu različitost čitav život nije jednostavno, kao što nije lako, bilo da ste roditelj ili odgajatelj, imati dijete koje se ne uklapa u sigurno utočište koje pruža većina.

Važan element u podržavanju različitosti u mojoj grupi su razvojne mape kojima zajedno pratimo rast i razvoj djeteta. Dijete, roditelji i odgajateljica su u interaktivnom procesu gdje svatko iz svoje pozicije sudjeluje u stvaranju mape. Dijete svojim trudom u procesu učenja, odgajateljica bilježenjem i procjenjivanjem, roditelji svojim informacijama o djetetu i obiteljskoj kulturi. Tako je svaka razvojna mapa drukčija, iako imaju zajedničku osnovnu formu.

U svojoj grupi zapažam različite stilove učenja pojedine djece, a te mi informacije

predstavljaju važne smjernice u osmišljavanju poticajnog okruženja. Nekoj je djeci za uspješno učenje potrebno strukturirano okruženje s jasno određenim ulogama i pravilima, pa govorimo o formalnom stilu učenja. Na vidljivom mjestu su pravila grupe koja smo zajedno osmišljavali, dnevni raspored se objašnjava ili se koristi kao situacija učenja o vremenu. Djeca formalnog stila učenja trebaju mirno okruženje i svoje mjesto.

Djeca koja ne vole ponavljanja i trebaju raznovrsnije metode poučavanja imaju stil učenja orijentiran na fleksibilnost, kreativnost i promjenu.

Očekivanja su da i mi budemo fleksibilni i otvoreni za neočekivano, te ovoj djeci po potrebi pomožemo u pronalaženju vlastitih metoda učenja. U svakom centru izloženi su plakati, fotografije djece u raznim situacijama učenja, ilustracije stihova i priča, slikovni simboli brojeva i oblika, napisi. Sve je to važno za djecu vizualnog stila učenja.

Dok smo u jutarnjem krugu i razgovaramo, naš O. se vrpolji, uzima igračku i igra se. Ovi znakovi mogu upućivati na kinestetički stil učenja. Dijete uči kroz fizičku aktivnost s predmetima pa se kreće, tresе i vrti predme-

Već pri ulasku u grupnu prostoriju možemo zapaziti promišlja li se na tom mjestu uvažavanje i podržavanje različitosti

istražujemo i stvaramo

te, gestikulira da bi prenijelo poruku. Važno je prepoznavati stil učenja kako bismo razumjeli ponašanje djeteta.

Sasvim suprotno ponašanje prepoznajem kod relacijskog stila gdje se učenje odvija kroz dijalog i interakciju s drugima. Podržavam poticajnu emocionalnu klimu u grupi i potičem slobodnu komunikaciju i izražavanje emocija. Vrlo često iniciram komunikacijske i dramske igre.

U svakoj grupi možemo prepoznati djecu koja vole raditi samostalno na svojim 'projektima'. Naš N. uvijek ima svoju ideju koju je spreman objasniti, ali nerado će primiti nekoga u igru: 'Znaš, Esmina, ja najviše volim raditi sam jer se bojim da mi prijatelji ne pokvare i onda moram slušati što oni žele.' Ovdje se svakako nije radilo o djetetu koje nije spremno za suradničku igru, samo je trebalo vrijeme za svoje ideje.

Jedna od dimenzija individualizacije jesu spolne razlike i sličnosti. Ponekad roditelji zapaze da se djeca igraju u istospolnim grupicama. Nekad su te igre 'tipično muške' ili 'ženske', ali moje iskustvo govori da sloboda koju djeca imaju u odabiru aktivnosti, materijala i prostora za igru i aktivnosti često brišu ove stereotipne slike. Ukoliko u prostoru moje skupine ponudim fotografije koje prikazuju muškarce koji kuhaju, pospremaju, previjaju djecu, vješaju rublje i bave se sličnim poslovima i žene koje voze kamion, tramvaj, popravljaju automobil, igraju nogomet ili obavljaju soboslikarske poslove, djeci šaljem poruku da je kruta podjela uloga i poslova prema spolu ograničavajuća i diskriminirajuća. Na ovaj način uvažavam i različitost života kojim žive članovi obitelji djece iz moje skupine.

Uvažavanje obiteljske kulture izuzetno je važno ako znamo da je svako dijete individua, ali istovremeno i član neke društvene grupe koja se odlikuje specifičnim kulturnim, religijskim, vrijednosnim i običajnim karakteristikama. Kao djelatnici koji u sustavu odgoja i obrazovanja prvi ulaze u odnos s članovima obitelji djece koja su nam povjerena, imamo jedinstvenu priliku za izgradnju partnerskih odnosa koji

Ukoliko u prostoru moje skupine ponudim fotografije koje prikazuju muškarce koji kuhaju i previjaju djecu i žene koje voze kamion ili obavljaju soboslikarske poslove, djeci šaljem poruku da je kruta podjela uloga i poslova prema spolu ograničavajuća i diskriminirajuća

podrazumijevaju uvažavanje obiteljskih specifičnosti. To znači da moramo voditi računa o obiteljskom sustavu, tj. o činjenici u kakvoj obitelji dijete živi. Jesu li to moderne obitelji s jednim do dvoje djece ili višegeneracijske zajednice? Ne koji način se donose odluke unutar obitelji: imaju li svi mogućnost utjecanja na donošenje odluke ili jedan član obitelji ima moć? Tko je u obitelji zaposlen i jesu li zbog specifičnosti vremena u kojem živimo uloge hranitelja obitelji možda zamijenjene? Kakav je stav prema djetinjstvu: koliko ono traje i na koji način se članovi obitelji odnose prema procesu osamostaljivanja djeteta tijekom njegovog odrastanja? Kakve su vrijednosti koje promiču roditelji u odgoju svoje djece: neovisnost, orijentacija na sada i ovdje, čast, ponos i dostojanstvo, međuovisnost, individualizam, altruizam, skromnost, samoizražavanje, odnos prema izražavanju emocija i sl.? Koji su načini discipliniranja djece, ali i koji stil učenja se smatra poželjnim i podržava u obitelji? Ukoliko kroz svakodnevne kontakte s članovima obitelji razmjenjujemo

informacije o ovim važnim pitanjima, pokušavajući različitosti uvažiti integrirajući ih primjereno u odgojno-obrazovni rad, stvaramo okruženje u kojem se priznaje i prihvaća svako dijete, što je pretpostavka razvijanja pozitivne slike o sebi. Kod sve djece tako razvijamo sposobnost spontane komunikacije s ljudima koji pripadaju različitim kulturama, jačamo stav da je različitost bogatstvo, a ne nedostatak, aktivno radimo na razbijanju stereotipa i predrasuda s kojima se djeca susreću, te ih odgajamo da jednog dana budu odrasli ljudi sposobni boriti se za pravednije i bolje društvo.

Literatura:

1. Kirsten A. Hansen; Roxane K. Kaufmann; Kate Burke Walsh (2004.), *Kurikulum za vrtiće*. Biblioteka Korak po korak, Zagreb,
2. *Unapređenje kvalitete rada primjenom ISSA Pedagoških standarda - priručnik za odgajatelje* (2006.). Pučko otvoreno učilište Korak po korak, Zagreb
3. Stacey York (2002.), *Developing Roots & Wings*. Redleaf Press